

TOTEM

Tidsskrift ved Afdeling for Religionsvidenskab
og Arabisk- og Islamstudier, Aarhus Universitet
Nummer 28, forår 2012
© Tidsskriftet og forfatterne, 2012

Græsk originalsprogsopgave

Paulus' værensorden i retorisk perspektiv

Af stud. mag ved religionsvidenskab
Arnbjørn S. Hansen

Indhold

Oversættelse af 1 Kor 1,18-31:.....	3
Tekstkritisk undersøgelse af 1 Kor 1,23	3
Parafrase af 1 Kor 1,18-31	4
Kommenterende gennemgang af 1 Kor 1,18-31.....	5
Diskussion af ”korsrationaliteten” hos Paulus som bærende struktur	13
Litteraturliste	17

Oversættelse af 1 Kor 1,18-31:

18 For korsets rationalitet er for dem, der går til grunde, en tåbelighed, men for os, der frelses, er det Guds kraft. **19** For der står skrevet: ”Jeg vil ødelægge de vises visdom, og de kloges klogskab vil jeg afvise.” **20** Hvor er en vis? Hvor er en skriftklog? Hvor er denne æons debattør? Gjorde Gud ikke verdens visdom tåbelig? **21** For siden verden ifølge Guds visdom ikke kendte Gud gennem sin egen visdom, besluttede Gud at frelse dem, som tror, ved hjælp af tåbeligheden, der prædikes om. **22** For på den ene side kræver jøder tegn, på den anden side søger grækere visdom, **23** men vi prædiker Kristus som korsfæstet, på den ene side en forhindring for jøder og på den anden side en tåbelighed for hedninger. **24** Men for de kaldede selv, både jøder og grækere, prædiker vi Kristus som Guds kraft og Guds visdom, **25** eftersom Guds tåbelighed er visere end mennesker, og Guds svaghed er stærkere end mennesker. **26** For I skal tænke på jeres kald, brødre, at I ikke var mange vise i verdslig forstand, ikke mange stærke, ikke mange af høj social status. **27** Men Gud udvalgte tåbeligheden i verden for at gøre de vise til skamme, og Gud udvalgte det svage i verden for at gøre det stærke til skamme, **28** og det ubetydelige i verden, og det som ringeagtes, det som intet er, udvalgte Gud, for at det som er, skal tilintetgøres, **29** for at ingen skal være stolt over for Gud. **30** Men på grund af ham er I i Kristus Jesus, som blev visdom for os fra Gud, både retfærdighed og helligelse og forløsning, **31** for at ”den som er stolt skal rose sig af Herren”, som der står skrevet.

Tekstkritisk undersøgelse af 1 Kor 1,23

I vers 23 bruger Paulus ordet ”ἡθνεῖον”, hvilket betyder ”hedninger”, som den anden af to modstillinger til de kristustroende. Paulus nævner jøderne som den første modstilling. I de omkringliggende vers 22 og 24 bruger Paulus derimod henholdsvis ordene ”Ἕλληνας” og ”Ἕλλησι”, hvilket betyder ”grækere”, mens jøderne stadig er den første modstilling. Dermed kan man argumentere for, at det ville være mest logisk, hvis Paulus oprindeligt også nævnte grækerne frem for hedningerne som den anden modstilling til de kristustroende i vers 23. I det tekstkritiske apparat vil man da også kunne se, at der bruges ”Ἕλλησι” i visse håndskrifter. Det bliver dog gjort klart, at der

bruges "□θνεσιν" i de bedste håndskrifter, herunder Codex Sinaiticus, Codex Alexandrianus og Codex Vaticanus. Herudover arbejder man med en regel, der kaldes "lectio difficilior". Denne regel betyder, at den sværeste læsemåde er at foretrække. Dette gør sig gældende, da der er historisk større sandsynlighed for, at teksten er blevet forenklet frem for at være blevet gjort sværere. Den sværeste læsemåde i dette tilfælde vil hermed være "□θνεσιν", da den er at regne for den mindst logiske. I vers 23 vil man altså både finde, at de bedste håndskrifter bruger "□θνεσιν", samt at "lectio difficilior" gør sig gældende, hvilket taler for, at denne læsemåde er at foretrække som den mest oprindelige.

Parafrase af 1 Kor 1,18-31

Vers 18-25: Paulus' værensorden

Vers 18-19: Korsets rationalitet.

For Paulus er der to måder at tolke Jesus' korsfæstelse på. For dem, som går fortabt, er den en tåbelighed, mens den for dem, som frelses, er Guds kraft. Dette budskab kalder han korsets rationalitet. For at underbygge dette budskab citerer Paulus Esajas 29,14, hvor Gud taler og siger, at han vil underminere denne verdens visdom.

Vers 20-21: Visdom og tåbelighed.

Herefter stiller Paulus tre spørgsmål, om hvor henholdsvis en vis, en skriftklog og denne verdens debattør er. Disse tre kategorier sammenfatter Paulus i "verdens visdom" og stiller det retoriske spørgsmål, om Gud ikke har gjort denne visdom tåbelig. Paulus underbygger dette retoriske spørgsmål ved at fremhæve Gud som den, der har bestemt, at verden ikke kan kende Gud gennem sin egen visdom. Derimod har Gud besluttet at frelse dem, som tror på korset, hvilket bliver betragtet som tåbeligt i verdens optik.

Vers 22-25: Den korsfæstede Kristus som Guds kraft og visdom for de kaldede.

Det forudgående budskab uddyber Paulus yderligere ved at opstille jøder og grækere som repræsentanter for fortolkningen af korset som en tåbelighed. For mens jøder og grækere på den ene side søger henholdsvis tegn og visdom, så bliver Kristus af de

kristustroende på den anden side prædikeret som korsfæstet. Paulus pointerer, at han og hans nærmeste medarbejdere prædiker Kristus som Guds kraft og visdom for dem, som Gud har kaldet, hvilket inkluderer både jøder og grækere. Dette kan han gøre, da Guds tåbelighed er visere end verdens visdom, og Guds svaghed er stærkere end verdens styrke.

Vers 26-31: Korinthermenighedens kald

Vers 26-29: Guds udvælgelse.

Dernæst henvender Paulus sig direkte til korinthermenigheden. Han vil have dem til at tænke over deres egen kaldelse. De skal i denne henseende være opmærksomme på, at de ikke selv var mange vise, stærke og af høj social standard i verdslig forstand.

Paulus vil have dem til at tænke over dette, da Gud netop har udvalgt det, som bliver betragtet som tåbeligt i verden, hvorved menigheden også er blevet udvalgt for at underminere verdens visdom. Og netop fordi Gud har udvalgt tåbeligheden frem for verdens visdom, skal mennesket ikke være stolt af sig selv over for Gud.

Vers 30-31: Stoltheden i Herren.

Paulus henvender sig igen direkte til menigheden. Han gør dem bekendt med, at de på grund af Guds kaldelse er i Kristus Jesus. Og dette er specielt vigtigt, da netop Kristus er blevet udtryk for Guds visdom. En visdom, som de kristustroende besidder, som både rummer retfærdighed, helligelse og forløsning. Paulus citerer her Jeremias 9, 22-23 for at understrege, at mennesket ikke skal være stolt af verdens visdom, men udelukkende af Herren.

Kommenterende gennemgang af 1 Kor 1,18-31

Konteksten

Det første spørgsmål, som er værd at stille sig, er, hvorfor Paulus overhovedet skriver 1 Korintherbrev (1 Kor). For at belyse dette, er det fornuftigt at se på det, som går forud for vores tekst.

Ifølge Georg Kennedy var der i antikken tre genrer inden for retorikken. Disse genrer blev formuleret af Aristoteles i "Om retorikken", som bliver anset for en af de

vigtigste kilder til retorikken i antikken. Genrerne kaldes henholdsvis den forensiske, hvor tilhørerskaren skal forholde sig til fortidige begivenheder, den deliberative, hvor tilhørerskaren skal forholde sig til fremtidige begivenheder, og den epideiktiske, hvor tilhørerskaren ikke bliver placeret som dommer (Kennedy 1984, 19). Dale Martin bruger disse genrer til at kategorisere 1 Kor som et deliberativt brev. Han argumenterer for dette ved at belyse, at en typisk undergenre her er "homonoiatalen". Den deliberative tale vil som sagt i udgangspunktet have tilhørerskaren til at forholde sig til fremtidige begivenheder og dermed ændre visse holdninger til et bestemt emne, reagere herpå og blive enig med taleren, og et yndet emne var netop "enhed" (homonoia). Dette emne udviklede sig så med tiden til en decideret undergenre. Martin vil ud fra 1 Kor 1,10, som er brevets hovedtese, placere 1 Kor som en homonoiatale, da Paulus her formaner menigheden til at mene det samme og være som årer forenet i samme indsigt og samme erkendelse. Det er her interessant at bemærke, at kropsmetaforen var et yndet topos i homonoitalen. Kroppen blev gjort til et billede på den græske bystat, og interne stridigheder blev anset som en sygdom. Paulus overfører i denne forstand kropsmetaforen på menigheden (Martin 1994, 38-39). Da Paulus altså skriver brevet for at få menigheden til at enes, betyder dette imidlertid, at der har været en grund til denne formaning. Denne baggrund belyser Paulus selv i 1 Kor 1,11-17.

Ben Witherington kalder 1 Kor 1,11-17 for brevets narratio. I den antikke retorik er narratioen den del af en tale, hvor baggrunden for en bestemt diskurs fremlægges (Witherington 1995, 98). Paulus nævner her, at han har hørt fra Kloes folk, at der er interne stridigheder i menigheden. Ved her at sætte sine egne observationer til side og i stedet anvende en kilde placerer han retorisk menigheden i en position, hvor de er ude af stand til komme med en anden forklaring, da han allerede her tager Kloes ord for gode varer. Paulus refererer her specifikt til, at de bekender sig til forskellige partier, herunder Paulus', Apollos', Kefas' og Kristus' parti. Mere præcist hvad disse stridigheder har indeholdt, vil senere blive diskuteret. Det er dog nu blevet klargjort, at Paulus har skrevet 1 Kor for at komme interne stridigheder til livs og hermed at formane menigheden til at enes. Witherington karakteriserer videre 1 Kor 1,18-31 som en del af brevets probatio. Denne del udgør brevets beviser og argumenter for at efterleve hovedtesen. Og netop vores tekst er ifølge Witherington det første af Paulus' argumenter (ibid., 106). I forlængelse af netop dette pointerer Richard Hays, at Paulus lægger det teologiske fundament for sin kritik af menighedens splittelse (Hays 1997, 26). Dette fundament vil der i det efterfølgende blive fokuseret på.

Vers 18-25: Paulus' værensorden

Paulus strukturerer stort set hele 1 Kor 1,18-31 som én lang argumentationsrække. Dette gør han ved at indlede mange af sætningerne med $\gamma\rho/\tau/\pi\epsilon\iota\delta$. Disse sætningsindledere begrundet det foregående. Vers 18 indeholder således $\gamma\rho$, der her indleder en begrundende hovedsætning. Dette gør Paulus for herved at gøre det klart, at det, som nu kommer, begrundet hovedtesen. Dette stemmer godt overens med forståelsen af dette afsnit som probatio.

1 Kor 1,18-25 kan kaldes for Paulus' værensorden. Her fremlægger han, hvordan han anser verden for at hænge sammen. Helt tydeligt fremstiller Paulus denne værensorden i vers 18, for "korsets rationalitet er for dem, der går til grunde, en tåbelighed, men for os, der frelses, er det Guds kraft", som han formulerer det. Her fortæller Paulus, at der grundlæggende er to forskellige erkendelsesstrukturer i verden, hvilken ligeledes inddeler mennesker i to grupper. Der er dem, som går fortabt, og som anser korset for en tåbelighed, og dem, som bliver frelst, der anser det for Guds kraft. Med denne sondring har Paulus skabt en meget klar linje mellem en ingroup, dem der bliver frelst, og en outgroup, dem som går fortabt. Outgruppen vil have en falsk erkendelse, da de ser en forfejlet forbryder på korset, mens ingroupen har den sande erkendelse, da de ser Kristus på korset som Guds kraft til frelse. Paulus sætter med denne sondring menigheden i den situation, at de bliver nødt til at være enige med Paulus i, at korset er et udtryk for Guds kraft, da de ellers vil være en del af outgruppen. Vers 19-25 bruger Paulus til at uddybe og begrunde denne værensorden.

Ved brug af $\gamma\rho$ legitimerer Paulus sin værensorden ved at citere Esajas 29,14 i vers 19. Her er det Gud, som taler til Juda og siger, at han vil gå ind og ødelægge de vises visdom og afvise de kloges klogskab. Med dette citat har Paulus endnu skarpere iscenesat skellet mellem ingroupen og outgruppen. På den ene side er der Guds visdom udtrykt i korsets rationalitet, som de, der bliver frelst, er i besiddelse af, og på den anden side er der verdens visdom, som, de der går fortabt, er i besiddelse af. Guds visdom bliver i verdens optik anset for en tåbelighed, mens verdens visdom i Guds optik er en tåbelighed. De to virkeligheder er altså for Paulus hinandens diametrale modsætninger, og den himmelske verdens visdom kommer til syne i denne verden med modsat fortegn.

Med dette apokalyptiske budskab om, at Gud griber ind i verden, har Paulus indikeret, hvad der kunne være grunden til splittelsen i menigheden. I denne henseende

er det interessant at bemærke sammenhængen mellem τοὺς πολλομένους (de der går til grunde) i vers 18 og πολλο (jeg vil ødelægge) i vers 19. Disse ord kommer af det samme verbum πόλλωμι (jeg ødelægger). Med dette valg af ord har Paulus bragt det budskab, at de, som går fortabt, er dem, som dyrker verdens visdom. Det vil derfor også kunne sluttes, at Paulus allerede her indirekte henviser til, at der er nogen i menigheden, som dyrker verdens visdom frem for Guds visdom. Ydermere indikerer Paulus muligvis et andet problem i menigheden. Med præsens participierne τοὺς πολλομένους (de der går til grunde) og τοὺς σωζόμενοι (de der frelses) kan det tænkes, at Paulus mener, at frelsen og fortabelsen er processer, da han ikke har brugt perfektum. Derfor kan det meget vel have været et problem i menigheden, at der har været nogle, som har været for sikre på deres egen frelse (ibid., s. 28).

Med sit spørgsmål i vers 20 har Paulus givet et vigtigt hint til en dybere forståelse af budskabet. Han giver nemlig hermed en indsigt i, hvad han forstår ved ”verdens visdom”. Under ”verdens visdom” sammenfatter han den hellenistiske moral-filosofiske vismand, den jødiske skriftkloge og denne verdens debattør, som er en person trænet i retorik (Martin 1994, 47). Det er altså vigtigt at forstå, at Paulus med ”verdens visdom” ikke kun forstår ”visdom” men også i høj grad ”retorik”. I den græsk-romerske antikke verden var oplæring i retorik en betydelig del af uddannelsessystemet. Man lærte teorien bag retorik samt at bruge den i praksis. Hvad der kan være svært for et moderne menneske at forstå, men som dog er essentielt for at forstå Paulus, er, at retorisk uddannelse i den græsk-romerske verden var en betydelig statusindikator. Martin går så langt som til at sige, at de stærke i samfundet var dem, som havde fået retorisk uddannelse, mens de svage i samfundet ikke havde fået denne uddannelse. Dette kan han sige, da det ofte var nødvendigt at kunne den retoriske kunst for at opnå offentlig respekt (ibid. s. 50). Hays fremstiller samme synspunkt og pointerer, at de kendte retorikere i antikken opnåede samme anerkendelse som filmstjerner og sportsudøvere gør i dag (Hays 1997, 30). For yderligere at forstå hvad Paulus mener med ”verdens visdom”, er det vigtigt at inddrage Aristoteles’ statusbegreber. Martin fremhæver, at den retoriske kunnen som statusindikator stod på lige fod med skønhed og rigdom. Det var altså forventeligt at folk fra højere sociale klasser (de stærke) besad dette, mens det ligeledes var forventeligt, at folk fra lavere klasser (de svage) ikke besad dette (Martin 1994, 51). Disse statusbegreber blev

fremSAT af Aristoteles i "Om retorikken"¹ og lå som underliggende statusindikatorer i den græsk-romerske verden. Når Paulus dermed omtaler verdens σοφία, refererer han til Aristoteles' statusbegreber, der i høj grad var udbredt i den græsk-romerske verden, og herunder retorik.

Paulus' spørgsmål i vers 20 er et retorisk spørgsmål. Han spørger, hvor denne verdens visdom er henne, og om Gud ikke har gjort den tåbelig. Negationen οὐχί forventer et bekræftende svar, hvormed Paulus slår fast, at Gud *har* gjort verdens visdom tåbelig. Han har gjort den tåbelig ved at åbenbare sin egen visdom gennem Kristus på korset. I vers 21 fortæller Paulus, at Gud gjorde verdens visdom til tåbelighed ved med egen magt at bestemme, at verdens visdom ikke kan kende Gud gennem sin egen visdom. Paulus gør på en måde nar af denne verdens visdom. Den tror at overgå alt, men det vigtigste af alt, nemlig at erkende Gud, det kan den ikke. Det er kun ved Guds egen åbenbaring at mennesker kan erkende ham. Paulus ved, at han og menigheden deler anerkendelsen af Guds åbenbaring på korset, derfor kan det også tænkes, at Paulus selv vurderer, at retorikken i vers 20-21 må være yderst virkningsfuld. Paulus sætter nemlig menigheden i den situation, at hvis de anerkender korset som Guds åbenbaring, så må de også nødvendigvis afvise verdens visdom som tåbelighed. Som det vil blive belyst senere, så må dette for menigheden have været yderst kontroversielt og grænseoverskridende (Martin 1994, 59).

For Paulus er der kun tre etniske grupperinger: jøder, grækere og de kristustroende. Disse stereotyper fremsætter Paulus i vers 22-24. Jøder er sat i bås som dem, der søger tegn, mens grækerne søger visdom. Paulus iscenesætter hermed jøderne som dem, der igennem tiden ofte har været under andres herredømme og derfor søger en Messias, der fremstår som krigskonge og kan oprette Guds fredsrige på jord. Grækerne derimod søger en Messias, som gennem visdom og yndefuld retorik kan fremsætte filosofiske sandheder (Hays 1997, 31). At Paulus bruger ordet "Ἰουδαίους" frem for "Ἕλληνας" i vers 23 er allerede blevet diskuteret som et tekstkritisk problem. Hvis Paulus, som det tyder på, oprindeligt valgte at bruge "Ἰουδαίους", så kunne det være en indikation på, at han sætter et lighedstegn mellem "Ἕλληνας" og "Ἰουδαίους". Dermed bliver stereotypen "grækere" udtryk for den gruppering, der består af alle ikke-jøder og ikke-kristne. Denne voldsomme stereotypisering sætter et stort skel mellem de to grupperinger på den ene side og de kristustroende på den anden side.

¹ Aristoteles "Om retorikken" 1360b ff.

Godt nok trækker Paulus selv på en jødiske apokalyptisk tradition ved at inddrage citatet fra Esajas i vers 19, men han sætter det ind i en ny kristen diskurs, hvor Kristus på korset er blevet udtryk for Guds visdom og kraft frem for en jordisk Messias som krigskonge. Det store skel bliver også tydeligt, i og med at Paulus fremhæver, at de kristustroende udgår fra de to andre grupperinger. De kristustroende kan altså både være jøder samt grækere, men der er sket en helt afgørende forandring af dem. De har erhvervet sig den sande erkendelse. En erkendelse, der gør, at de ikke længere kan tage plads i de andre grupperinger, men nu må tage afstand fra verdens visdom og omfavne Guds visdom i stedet.

Det er en helt essentiel pointe hos Paulus, at han netop bruger begreberne ”visdom” og ”kraft” om korset. Dette er begreber, som i den græsk-romerske kontekst er indeholdt i statusbegreberne. Men Paulus sætter dem ind i en ny apokalyptisk diskurs, som tilhører Guds sande virkelighed. Med denne omvurdering vender Paulus de gængse græsk-romerske statusbegreber fuldstændigt om og indsætter et nyt statushierarki, hvor det, som er høj status i verdens falske virkelighed, er lav status i Guds sande virkelighed og omvendt (Martin 1994, 59-60).

Paulus indleder vers 25 med årsagskonjunktionen $\square\tau\iota$, hvormed verset begrunder udsagnet om Guds kraft og visdom. Vers 25 afrunder således Paulus' værensorden. At statusbegreberne i Guds virkelighed er blevet vendt fuldstændigt om, stadfæster Paulus endnu en gang. Det, som i verden bliver anset for Guds tåbelighed og svaghed, overtrumfer menneskers visdom. Korset, som umiddelbart ser ud som et nederlag, er i virkeligheden udtryk for Guds kraftfulde indgriben i verden til menneskers frelse. I og med at Paulus konstant fokuserer på korset, bliver hans budskab om, at hvis man vil tilhøre ingruppen, så må man have den sande erkendelse, forstærket. Paulus har hermed gjort det klart for menigheden, at det er korset, som er nøglen til den sande erkendelse af Guds virkelighed (Hays 1997, 31).

Vers 26-31: Korinthermenighedens kald

I vers 26-31 overfører Paulus sin værensorden på menigheden. Som det vil blive gennemgået, er der fra Paulus' side i hvert fald to grunde til dette. Den første grund er at illustrere, at menighedens kald er et tegn på Guds visdom, mens den anden og mere subtile grund er at hudflette de virkelige grunde til splittelsen i menigheden.

Den første grund ligger lige for i teksten. Paulus siger i vers 26, at der ved menighedens kald ikke var mange vise i verdslig forstand, ikke mange stærke og ikke mange af høj social status. Men i vers 27-28 fremstiller Paulus dette som en del af Guds apokalyptiske plan. Gud udvalgte netop det, som anses for tåbeligt, svagt og ubetydeligt i verden, for at gøre det, som anses for at være noget i verden, til skamme. Hermed er selve menighedens kald blevet til et tegn på Guds omvendte statushierarki. I vers 29 slår Paulus med $\square\pi\omega\varsigma$ fast, at denne udvælgelse er blevet bragt i kraft, for at intet menneske skal være stolt af sig selv overfor Gud. Verdens visdom er altså ved netop menighedens guddommelige udvælgelse gjort til skamme.

Det andet formål er at nå ind til splittelsernes kerne. Dette formål skal blandt andet findes ved benævnelsen af netop de vise, de stærke og de af høj social status. Martin slår fast, at hovedtesen i 1 Kor er at bringe menigheden til enighed, da der er splittelser. Derudover pointerer han, at det ikke er hvilke som helst splittelser, der er tale om. De splittelser, som er i menigheden, kommer hovedsageligt af statusspørgsmål. Netop Paulus' meget stærke og vedvarende fokusering på status gennem hele 1 Kor fortæller os, at dette har været det hovedsagelige problem i menigheden. "σοφο \square " (de vise), "δυνατοι" (de stærke) og "ε \square γενε \square ς" (de af høj social status) er ord, som i antikken blev forbundet med de høje sociale lag. Det er altså på ingen måder tilfældige ord, Paulus bruger. Han ved, at menigheden straks associerer dem til de gængse statusbegreber. Paulus lægger vægt på, at der netop ikke er mange af dem i menigheden. Men ved at han siger, at der ikke er *mange*, så siger han samtidig, at der er *nogen*. Og netop på grund af at der er *nogen* af høj social status (de stærke) i menigheden, samt at Paulus' værensorden omhandler statushierarkier, må splittelserne have omhandlet dette (Martin 1994, 61).

For at komme til bunds i hvorfor der opstod disse problemer, skal det belyses, hvilken slags by Korinth var, og hvordan menigheden var skruet sammen. Da Paulus kom til byen i begyndelsen af 50'erne, var den ved at blive den største og mest indflydelsesrige i Grækenland. I 146 f.v.t blev den dog ødelagt af Romerriget, hvorefter den i 44 f.v.t af Julius Cæsar blev gjort til en romersk koloni. Dette medførte, at byen blev designet som enhver anden romersk by, samt at romere befolkede byen. Witherington lægger vægt på, at det var en by, der generelt var stolt af sig selv, og at det var blevet til en kunst offentligt at promovere sig selv. I forlængelse af dette gjorde den almen-hellenistiske ære/skam-kultur sig gældende med Aristoteles' dertil hørende statusbegreber. Witherington mener derfor, at betegnelsen "græsk-romersk" er den

bedste at bruge om Korinth. Så selvom nogle af korintherne blev omvendt, så må mange af disse sociale og kulturelle orienteringer have fulgt med korintherne ind i menigheden (Witherington 1995, 5-8).

Da Paulus kun siger, at der ikke er mange ”svage” i menigheden, ved vi reelt ikke hvor mange ”stærke” der så har været. Dette er dog ikke så vigtigt, da selv et lille antal meget vel kan have haft stor indflydelse. I den henseende lægger Witherington vægt på, at disse ”stærke” kan have haft politisk indflydelse og har været rige. Witherington hælder dog mest til, at de ”stærke” har været rige set i lyset af konflikten omkring økonomisk underhold i 2 Kor. Disse rige kan have haft stor indflydelse, da de kunne sørge for et sted for menigheden at holde til, samt at de med deres uddannelse i høj grad kandiderede til at blive ledere i Paulus’ menighed. De fleste i menigheden har højst sandsynligt været ikke-jøder set i lyset af Paulus’ advarsler i 1 Kor 10 om at deltage i hedningernes fester. Som Witherington pointerer, har dette strengt taget ikke været nødvendigt, hvis Paulus henvendte sig udelukkende til jøder. Derudover har der formentlig også været jøder i menigheden, da Paulus blandt andet citerer fra GT samt henviser til omskårede medlemmer i menigheden i 1 Kor 7,18. Alt i alt har det altså været en noget forskellig forsamling med hensyn til kulturelle, religiøse og sociale tilhørsforhold, der har befundet sig i menigheden i Korinth, hvilket har været kimen til splittelserne. Og netop de få ”stærke”, som Paulus indirekte nævner i vers 26, er retorisk skrevet ud af kaldelsen. Det var jo netop de mange af lav social status, som Paulus henviste til, da han talte om Guds udvælgelse. Derfor må det sluttes, at Paulus retter sin kritik skarpest mod de få ”stærke” i menigheden, der dog har haft stor indflydelse, da de i hans optik har dyrket ”verdens visdom” i en sådan grad, at det har skabt splittelser (ibid. s. 22-25).

Paulus vender som sagt Aristoteles’ statusbegreber fuldstændigt om. Dette må have været meget svært for menigheden og specielt de ”stærke” at forstå og acceptere, da de jo havde den kulturelle bagage, som de nu engang havde. Denne værensorden må have stridt grundlæggende imod deres intuition. Derfor er det også af grundlæggende nødvendighed for Paulus, at hans retorik vinder indpas. Det, han vil have dem til at forstå, er nemlig, at jo lavere status de kristustroende har i verdens optik, des højere status har de i Guds optik. Og da Guds optik er den sande virkelighed, så skal de ”stærke” forstå, at de skal aflægge deres magt og lovprisning af egne evner, hvis de skal have høj status i den virkelige virkelighed (Petersen 2005, 56). Dette budskab slår Paulus fast i vers 31 ved at citere Jeremias 9,22-23. I Guds

virkelighed er der slet ikke plads til at være stolt af sig selv. Her er der kun plads til at have sin stolthed i Herren. Det er nemlig udelukkende Gud, der med sin åbenbaring kan bringe mennesker til frelse. Det skal bemærkes, at Paulus med ”Herren” højst sandsynligt mener Jesus Kristus. Selv om ”Herren” i GT referer til Jahve, så bruger Paulus gennemgående denne betegnelse om Jesus Kristus.

Diskussion af ”korsrationaliteten” hos Paulus som bærende struktur

I den danske oversættelse af Bibelen fra 1992 bliver ” \square λόγος το \square σταυρο \square ” oversat med ”ordet om korset”. Set i lyset af Paulus’ teologi i 1 Kor 1,18-31 kan man dog argumentere for, at denne oversættelse er for indholdstom. Da ”λόγος” også kan betyde ”rationalitet”, vil den nærværende oversættelse være ”korsrationaliteten”. Oversættelsen fra 1992 indikerer, at ordet om korset er evangeliet. Dette er i og for sig ikke forkert, da dette er hvad Paulus vil fremme. Når det er sagt, så rummer oversættelsen ”korsrationaliteten” et dybere lag. Her kommer Paulus’ teologi frem. Korset rummer Guds logik. Det er altså et udtryk for Guds visdom og kraft. Dermed har Paulus udtrykt hele sin værensorden i disse enkelte ord.

Denne værensorden er udtryk for Paulus’ apokalyptiske diskurs. Det er Gud selv, som har åbenbaret sin visdom. For Paulus handler det så herefter om at have den rette erkendelse, så man ser Guds åbenbaring. Derfor kan hans værensorden også kaldes for hans erkendelseslære. Når man så har erhvervet sig den rette erkendelse, skal dette få indflydelse på ens holdninger og livsstil. Dette er præcis, hvad Paulus vil have menigheden og specielt de ”stærke” til at forstå. Den rette erkendelse er altså for Paulus helt essentiel for at kunne se korsrationaliteten.

””Virkeligheden er et resultat af den fortolkende tilgang til den”; ”verden forvandles, når fortolkningen af den forvandles”” (Tronier 1993, 151). Dette udsagn fremhæver Henrik Tronier, da han mener at finde sådanne holdninger i skrifter fra hellenistisk tid. For disse skrifter handler det om at have den rette fortolkning af erfaringsverdenes fænomener. Den fortolkning, man har, bestemmer hvilken virkelighed man står i. Centralt for disse skrifter er, at der både er en sand og en falsk virkelighed. Skriftet vil som oftest være repræsentant for den sande fortolkning af erfaringsverdenens fænomener, og derfor står den i den sande virkelighed, mens modstandernes fortolkning er falsk, hvilket bevirker, at de står i en falsk virkelighed. Det handler altså om at have den rette erkendelse. Når man erkender den rette

fortolkning, vil man se den objektive virkelighed, som den rent faktisk er (ibid. s. 151-152).

I lyset af den kommenterende gennemgang af 1 Kor 1,18-31 passer denne forståelse godt på Paulus. Han giver netop udtryk for, at verden, som den umiddelbart fremstår for mennesker med dens statusbegreber og visdom, er udtryk for en falsk virkelighed. Den sande virkelighed skal derimod findes i korsrationaliteten. Det, som i menneskers øjne umiddelbart fremstår som stærkt, er i virkeligheden svagt. Hele 1 Kor skal altså ses i lyset af dette nye statushierarki (Petersen 2005, 56). Det, Paulus siger, er altså, at hvis man ikke kan se, at Kristus på korset er udtryk for Guds visdom, og at man skal tage afstand fra verdens visdom, så har man ikke den rette erkendelse. Som tidligere nævnt skaber dette en meget stærk ingroup/outgroup. Paulus tvinger nærmest retorisk menigheden til at være enig med ham. For hvis man ikke er det, så er det udtryk for en forkert fortolkning af fænomenerne, hvilket udelukker én fra ingroupen. I denne retorik giver Paulus ikke plads til uoverensstemmelser, og derfor kan man kalde hans teologi for en voldsom form for sekterisme. Ingroupen tilhører den særligt udvalgte flok, som besidder den rette erkendelse. Med denne skarpe retorik retter Paulus specielt sin kritik mod de ”stærke” i menigheden og forsøger at komme indre splittelser til livs og herigennem få menigheden til at anerkende sin egen teologi som den sande. Derfor vil man også kunne se ”korsrationaliteten” som det teologiske grundlag for resten af brevet. I det efterfølgende vil der blive slået ned på eksempler på dette.

I 1 Kor 2,1-5 bruger Paulus sig selv som billede på Guds virkelighed. Han trækker frem, at da han første gang kom til menigheden, forkyndte han ikke Guds mysterium med verdslig retorik eller visdom. I stedet fremtrådte han med ”□σθενεΐ□” (svaghed), φόβ□ (frygt) og τρόμ□ (bæven). Ved at beskrive sig selv med disse begreber, som opfattes som tåbelighed i verdens optik, siger han dermed, at han selv er et tegn på Guds kraft og visdom. Menigheden skal altså bare se på Paulus for at få illustreret korsrationaliteten.

I 1 Kor 2,13 siger Paulus, at han har fået sin tale fra ånden frem for fra menneskelig visdom. Ved at formulere sig på denne måde har han legitimeret sin tale. Han har endnu engang slået fast, at den erkendelseslære, han fremstiller, er udtryk for den sande fortolkning. De ”stærke” i menigheden kan altså ikke sige noget imod dette, da de priser verdens visdom. For at erkende Guds visdom, bliver de nødt til at gå ind på Paulus’ præmisser og acceptere ham som formidler af den sande fortolkning. Denne

forståelse hos Paulus kan ses som udtryk for en dybereliggende, grundlæggende tanke i antikken. Det var en udbredt kulturel forståelse, at "το ἴσμιον τῶ ἴσμιον γινώσεται" (det lige kan kun erkendes ved det lige). Denne tankegang kan findes i Platons "Protagoras".²

Det sidste eksempel, der skal tages frem her, er 1 Kor 4, 11-13. Paulus fremsætter her et lidelseskatalog. Umiddelbart virker dette meget ydmygt. Men ved nærmere eftertanke bliver det dog klart, at dette ikke er det mindste ydmygt. Klostergaard fremhæver, at lidelseskataloger generelt spiller en stor rolle i den græsk-romerske filosofiske litteratur. At disse kataloger finder så hyppigt sted, som de gør, får Klostergaard til at overveje, om de ikke frem for at repræsentere konkrete lidelser er udtryk for en kulturel retorisk kode. En del af grundlaget for denne kode kan man finde i den første bog af Epiktets taler, hvor det bliver pointeret, at det er lidelser, som gør mænd til mænd. Denne kode skal vi have i bagehovedet samtidig med Paulus' værensorden. Set i lyset af Paulus' værensorden, siger han, at han i Guds optik er den stærkeste. Det interessante her er, at dette også samtidigt er et udtryk for en verdslig retorisk kode. Ud fra Epiktet er Paulus en rigtig mand og dermed en troværdig taler (Petersen 2005, 57). Problemstillingen omkring denne brug af hans egen værensorden samt verdslig retorik vil blive belyst som det sidste.

Paulus' budskab om korsrationaliteten kan grundlæggende ses som platonisme. Under alle omstændigheder er Paulus i hvert fald meget præget af platoniske tanker. I syvende bog i Platons "Staten" finder man "hulelignelsen". I denne lignelse har nogle mennesker været lænket fast i en hule siden deres barndom. Det eneste, de kan se, er skyggerne af mennesker, der går forbi bag dem. Dette bevirker, at de tror, at skyggerne er udtryk for virkeligheden. Platon antager nu, at et af menneskene kommer fri af lænkerne og bevæger sig ud i friheden. Denne person kan enten tage tilbage til hulen, da han stadig tror, at dette er den virkelige virkelighed, eller han kan erkende, at skyggerne er en illusion. For Platon handler dette om erkendelse. Ved erkendelsen kommer man op til overfladen og ser lyset og friheden. For Paulus er lyset imidlertid blevet til Guds virkelighed. Den grundlæggende platoniske erkendelsesstruktur har Paulus overtaget. Paulus har erkendt, at verdens visdom og det, som umiddelbart

² "Protagoras" er en dialog af Platon. Protagoras var en græsk filosof, der levede fra ca. 490 f.v.t. til 420 f.v.t.

fremkommer som det stærke i verden, i virkeligheden er en illusion og udtryk for det svage. Ved den sande erkendelse ser man korsrationaliteten.

Om Paulus bevidst overtager og bearbejder disse forestillinger, er ikke til at sige, men dette eksempel viser, at han er påvirket af den græsk-romerske kontekst, han befinder sig i. Og netop denne påvirkning er interessant set i lyset af hans egen værensorden. For mens han åbenlyst tager afstand fra verdslig visdom og herunder retorik, så er det blevet belyst i den kommenterende gennemgang, at han selv gør brug af dette. Ved selve opbygningen af 1 Kor kan man se, at Paulus gør brug af en gængs retorisk genre. Herudover bruger han verdslige koder til sin egen iscenesættelse som Guds kraft og visdom. Det er også i denne forstand, det er bemærkelsesværdigt, at han er inspireret af verdslig filosofi såsom Platon. Alle disse elementer tyder på, at Paulus faktisk selv har fået uddannelse i retorik, selv om han så åbenlyst tager afstand fra det (Martin 1994, 47-49). For de ”stærke” i menigheden vil dette tydeligvis kunne give problemer, da de med deres uddannelse højst sandsynligt vil kunne være i stand til at gennemskue Paulus’ brug af koder og retorik. For Paulus er det derfor af en helt essentiel nødvendighed, at han kan få hele menigheden til at acceptere korsrationaliteten. For hvis han kan det, så er der ikke plads til, at nogle i menigheden kan stille spørgsmålstejn ved denne.

Litteraturliste

Hays, Richard B.

1997 *First Corinthians*, John Knox Press

Kennedy, George A.

1984 *New Testament Interpretation through Rhetorical Criticism*, Studies in Religion, Chapel Hill og London.

Martin, Dale

1994 *The Corinthian Body*, New Haven og London.

Petersen, Anders Klostergaard

2005 “Paulus — en antikarismatisk karismatiker”, Povl Götke, Jonas Havelund og Kristian Rasmussen (eds.): *Fra Buddha til Beckham*, Odense, Syddansk Universitetsforlag.

Tronier, Henrik

1993 “Virkeligheden som fortolkningsresultat – om hermeneutikken hos Filon og Paulus”, Mogens Müller og John Strange (eds.), *Det gamle Testamente i jødedom og kristendom*, FBE 4, København, Museum Tusulanum.

Witherington, Ben

1995 *Conflict and community in Corinth: a socio-rhetorical commentary on 1 and 2 Corinthians*, Wm. B. Eerdsman's Publishing Co.